

The position of the Quran in the behavior and performance of Qassem Soleimani

(Received: 2022-09-21 Accepted: 2022-12-04)

Esmail Eslami¹

Abstract

One of the important schools of thought of the current era is the school of Imam Khomeini (RA), which is based on Islam, Quran and divine teachings and has attracted many people to it. Martyr Sardar Haj Qassem Soleimani is one of the people who is the output and nurtured of the school of Islam and Imam Khomeini. Therefore, in the present article, we are going to examine the position of the Quran in the behavior, character and performance of this martyred general to see what place this divine book had in his belief and performance and to what extent it was the center and basis. In other words, let's find out what role the Quran played in the behavioral and functional development of General Soleimani. The result of this research, which was carried out using a descriptive-analytical method, shows that the movement and performance of Martyr Soleimani was consistently in line with the Qur'an and the Qur'anic instructions. This has been shown more clearly according to his will and speeches. Also, Martyr Soleimani was worried about the damage of the Quran and its abandonment due to the verses of the Quran.

Keywords: Quran, behavior, performance, martyr, General Qassem Soleimani.

1) Assistant Professor, Department of Arabic Language and Literature, Islamic Azad University, Jiroft branch, Jiroft, Iran, email: eslami1359@iaau.ac.ir

جایگاه قرآن در رفتار و عملکرد سردار شهید قاسم سلیمانی

(تاریخ دریافت: ۳۰-۰۶-۱۴۰۱ تاریخ پذیرش: ۱۳-۰۹-۱۴۰۱)

اسماعیل اسلامی^۱

چکیده

یکی از مکاتب فکری مهم عصر کنونی مکتب حضرت امام خمینی (ره) است که مبتنی بر اسلام، قرآن و آموزه‌های الهی است و افراد زیادی را به سوی خود جذب کرده است. سردار شهید حاج قاسم سلیمانی از جمله افرادی است که خروجی و پرورش یافته مکتب اسلام و امام خمینی است. لذا نوشتار حاضر برآنست، به بررسی جایگاه قرآن، در رفتار، منش و عملکرد این سردار شهید بپردازد تا ببیند این کتاب الهی چه جایگاهی در باور و عملکرد وی داشته و تا چه حد محور و اساس قرار گرفته است. به عبارتی به این مطلب دست یابد که قرآن چه نقشی در رشد رفتاری و عملکردی سردار سلیمانی داشته است. نتیجه این پژوهش که به روش توصیفی-تحلیلی انجام شده، نشان می‌دهد، حرکت و عملکرد شهید سلیمانی پیوسته در راستای قرآن و دستورالعمل‌های قرآنی بوده است. این امر با توجه به وصیت‌نامه و خطابه‌های ایشان به شکل واضح‌تری نمود یافته است. همچنین شهید سلیمانی نگران آسیب دیدن قرآن و مهم‌جوریت آن با توجه به آیات قرآن بوده است.

واژگان کلیدی: قرآن، رفتار، عملکرد، شهید، سردار قاسم سلیمانی.

(۱) استادیار گروه زبان و ادبیات عربی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد جیرفت، جیرفت، ایران، ایمیل: eslami1359@iau.ac.ir

۱. مقدمه

در آموزه‌های تمامی ادیان الهی، شناخت انسان بعد از خداشناسی بیشترین اهمیت را دارد. تا آنجا که یکی از اهداف اساسی انبیاء، توجه دادن انسان به خویشتن بوده است. قرآن راهنمای انسان است و سعادت دنیا و آخرت انسان را تأمین می‌کند و در تمام مراحل زندگی رهبر و راهنمای انسان به سوی کمال است این قرآن به راهی هدایت می‌کند که مستقیم‌ترین راه‌هاست. کسانی که با قرآن مأنوسند به کمک قرآن حق را از باطل تشخیص می‌دهند. قرآن کریم، انسان را به زندگی کردن با معیارهای و ارزش‌های انسانی و اسلام دعوت می‌کند.

یکی از اصول و مبانی هر جهان‌بینی و یکی از محورهای اساسی معرفت و اندیشه بشری، «انسان» و مباحث مربوط به او است. در فرهنگ دینی، انسان، مخلوق خدا است و از این جهت، به دیگر پدیده‌های عالم می‌ماند؛ اما هرگز در رتبه و جایگاه آن‌ها قرار ندارد. قرآن کریم به طور کلی برای انسان در مقابل همه اشیای عالم یک حساب جداگانه‌ای باز کرده است. در آیه ۵۳ سوره فصلت قرآن کریم آمده است: ﴿سَتَرْنَاهُمْ آيَاتِنَا فِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ﴾، «ما نشانه‌های خود را در آفاق، یعنی در عالم طبیعت و در نفوس خود مردم ارائه می‌دهیم». این جا را با یک بیان جداگانه و حساب جداگانه‌ای بیان کرده است و همین آیه سبب شده است که در ادبیات ما اصطلاح آفاق و انفس راه پیدا کند. (مطهری، بی تا: ۷۱)

انسان کامل پیامبر (ص) و اهل بیت ایشان و سپس پیروان آن‌ها هستند؛ کسانی که با ایمان راسخ و اخلاص قدم در مسیر الهی گذاشته‌اند. شهید سردار قاسم سلیمانی به عنوان یکی از این افراد و از محبوب‌ترین چهره‌های انقلاب اسلامی و نماد مبارزه با نظام سلطه و ظلم جهانی شناخته می‌شود. این شهید والامقام هرگز فکری جز حرکت برای عزت اسلام و مظلومان جهان در سر نداشت و زندگی خود را صرف مبارزه با ظالمان کرد و همواره نگاهش به افق نگاه مقام معظم رهبری جمهوری اسلامی دوخته بود، تا اینکه پس از سال‌ها مجاهدت به فیض عظیم شهادت نائل گشت. در قرآن کریم آمده است: ﴿مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَّنْ قَضَىٰ نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَّنْ يَنْتَظِرُ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا﴾ (احزاب/۲۳)؛ «در میان مؤمنان مردانی هستند که بر سر عهده‌ای که با خدا بستند صادقانه ایستاده‌اند؛ بعضی پیمان خود را به آخر بردند و در راه او شربت شهادت نوشیدند، و بعضی دیگر در انتظارند؛ و هرگز تغییر و تبدیلی در عهد و پیمان خود ندادند.»

در مکتب شهید سلیمانی سه بعد مهم معنویت (اخلاص)، عقلانیت (تدبیر) و عدالت وجود دارد و همواره سیاست بامعنویت درهم تنیده است. با توجه به این امر می‌توان جایگاه قرآن در عملکرد شهید سلیمانی را در بعد اول یعنی بعد معنویت جستجو کرد.

بنابراین می‌توان گفت این تحقیق به دنبال پاسخ این پرسش است که قرآن‌محوری چه

اندازه در رشد و شکوفایی شخصیت شهید سلیمانی و به تبع آن در رفتار و عملکرد ایشان تأثیر داشته است.

۱.۱. پیشینه تحقیق

کتاب‌ها و مقالاتی درباره این شهید بزرگوار و جنبه‌های مختلف زندگی وی به رشته تحریر درآمده است. لکن اطلاعات ما در مورد آن بزرگوار به دو دلیل اندک است. دلیل اول به موقعیت ویژه نیروی قدس و لزوم حفظ اطلاعات و اخبار فرماندهان آن مربوط می‌شود، و دلیل دوم و شاید مهم‌تر، به شخصیت متواضع سردار شهید و عدم تمایل او به رسانه‌ای شدن و مورد توجه خاص قرار گرفتن مرتبط است؛ آن‌چنان که خود را پیوسته یک سرباز اسلام، انقلاب، وطن و رهبر می‌دانست. او همچون مالک اشتر، شجاع در میدان رزم، خاضع در برابر مقتدا و فداکار برای مردم بود و همچون میثم تمار، سال‌ها چوبه‌دار خویش بر دوش می‌کشید و آماده شهادت بود.

۱.۱.۱. کتاب‌ها

«از چیزی نمی‌ترسیدم»، زندگی‌نامه خودنوشت قاسم سلیمانی، کتابی ۱۳۶ صفحه‌ای ک در سال ۱۳۹۹ش به چاپ رسید. این کتاب نخستین اثر چاپ شده توسط انتشارات «مکتب حاج قاسم» محسوب می‌شود و شامل دست‌نوشته‌های شخصی قاسم سلیمانی از دوران کودکی و زندگی در روستای قنات ملک کرمان تا مبارزه علیه حکومت پهلوی در سال ۱۳۵۷ش است.

«حاج قاسم: جستاری در خاطرات حاج قاسم سلیمانی»، کتابی ۱۶۷ صفحه‌ای که در آن برخی از خاطرات و سخنرانی‌های قاسم سلیمانی در دوران جنگ ایران و عراق گردآوری شده است. این کتاب توسط انتشارات «با زهر (س)» در سال ۱۳۹۴ش منتشر شده است. کتاب مذکور به زبان عربی ترجمه و توسط جمعیت المعارف در لبنان منتشر شده است.

«ذوالفقار»، خاطراتی شفاهی از قاسم سلیمانی درباره هم‌زمانش از سال ۱۳۶۰ تا ۱۳۹۳ش است. این کتاب خاطراتی از دوران جنگ عراق علیه ایران و نیز مبارزه با داعش در سوریه و عراق را دربردارد.

«سربازان سردار» تألیف «مرتضی کرامتی» نیز به قاسم سلیمانی و شهدای مدافع حرم می‌پردازد. این کتاب را «آیکوت بازار باشی» ترجمه و انتشارات فتا (feta) ترکیه به زبان ترکی استانبولی منتشر کرده است. در پشت جلد این کتاب ۲۰۸ صفحه‌ای آمده است: شهید سرباز حاج قاسم سلیمانی کسی بود که تمام عمر با عزت خود را به عنوان یک سرباز وقف انسانیت کرد و در برابر آن به پاداش شهادت رسید.

«سلوک در مکتب سلیمانی»، نوشته محمدجواد رودگر از سوی مؤسسه فرهنگی دانش و

اندیشه معاصر پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی در ۲۶۴ صفحه با قطع رقعی برای اولین بار در سال ۱۳۹۹ ش منتشر شد. در این اثر، اصول و روش عرفان اجتماعی قاسم سلیمانی تبیین شده است.

«عقل سرخ»، این کتاب، در برگیرنده مجموعه مقالات و یادداشت‌های اصحاب علوم انسانی و اجتماعی در باب شخصیت و جهان‌بینی قاسم سلیمانی است.

۱.۱.۲. مقالات

«ویژگی‌های رفتاری، مکتبی و دستاوردهای سردار سلیمانی» از دکتر امید مهدیه استادیار، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه زنجان. این تحقیق به منظور شناسایی بخشی از ویژگی‌های شخصیتی و دستاوردهای سردار سلیمانی انجام شده است. بی‌تعلقی به دنیا، تواضع و فروتنی، سخت‌کوشی و شجاعت برخی از این ویژگی‌ها و احیای انقلاب و پرورش نیروی انسانی، ایجاد وحدت در جامعه و خنثی کردن نقشه امریکا برخی دیگر از دستاوردهای این شهید والامقام هستند.

«واکاوی سبک رهبری سردار شهید قاسم سلیمانی الگوی متعالی رهبری خدمتگزار» از محمد ازگلی و میثم قرباغی. این مقاله با هدف ترسیم مؤلفه‌های سبک رهبری شهید سلیمانی به بررسی کتابخانه‌ای در زندگی، سخنرانی، یادداشت و وصیت‌نامه شهید پرداخته است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که ویژگی‌های تربیت کارکنان، محبت به زیردستان، اخلاق حسنه، تفکر عاشورایی، دنیا‌گریزی و شخصیت الهام‌بخش و صلابت شخصیت در سبک رهبری شهید قاسم سلیمانی قابل مشاهده است.

و «مبانی و اصول قرآنی مکتب شهید سلیمانی» از محمدعلی رضایی اصفهانی. تحقیق‌های داخلی انجام شده عمدتاً متمرکز بر استخراج خاطرات یا انعکاس صحبت‌های برخی همراهان شهید سلیمانی است و کمتر به تجزیه و تحلیل در مورد ابعاد قرآنی این شهید بزرگوار پرداخته است، تحقیق‌های لاتین نیز بیشتر به جنبه حقوق شهادت حاج قاسم و نقش ایشان در تحولات منطقه پرداخته‌اند و به تجزیه و تحلیل مکتب شهید سلیمانی نپرداخته‌اند، درباره شخصیت قرآنی و جایگاه قرآن در مکتب این شخصیت بزرگوار تنها مقاله فوق یافت شد که به بررسی مبانی و اصول نظری و عملی مکتب این شهید به صورت موردی پرداخته است. در حقیقت این مقاله پیش فرض‌های اعتقادی برگرفته از قرآن کریم است که از مطالعه‌ی زندگی شهید سلیمانی استخراج شده است. این مبانی شامل ایمان به خدا و قرآن و نبوت، ولایت‌مداری و دوستی اهل بیت، بصیرت‌مندی و ثبات قدم، تبری و تولی، جهاد و دفاع از مظلومان است. در این مقاله آیاتی که این باورها را در زندگی شهید سلیمانی رقم زده، آورده شده است. لکن پژوهش حاضر جایگاه قرآن محوری در این مکتب را با توجه به شخصیت قرآنی شهید سلیمانی و هم‌چنین بر اساس وصیت‌نامه ایشان مورد مطالعه قرار

داده و نکات اشتراکی این دو مورد را بررسی می‌کند. در واقع در مقاله مبانی و اصول قرآنی مکتب شهید سلیمانی به پیش فرض‌هایی اشاره شده که مبنا و پایه مکتب شهید بزرگوار بودند، اما در نوشتار حاضر تنها به چند صفت و ویژگی قرآنی مکتب شهید سلیمانی اشاره می‌شود. لذا این گفتار از این نظر، کاری جدید در جامعه علمی به حساب می‌آید.

۲. ادبیات تحقیق

۲.۱. مفهوم‌شناسی

۲.۱.۱. شهید قاسم سلیمانی

شهید قاسم سلیمانی در ۲۰ اسفند ۱۳۳۵ در قنات ملک که روستایی کوهستانی با ساختاری طایفه‌ای (طایفه سلیمانی کرمانی) بود، واقع در شهرستان رابر، از توابع کرمان زاده شد. (قاسم سلیمانی، ۱۳۹۹ش: ۳-۱)

سردار سلیمانی طی جنگ ایران و عراق از فرماندهان عملیات‌های «الفجر هشت»، «کربلای چهار» و «کربلای پنج» بود و چندین بار مجروح شد و پس از آن تا سال ۱۳۷۶، فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله کرمان بود. او از سال ۱۳۷۶ تا زمان مرگ به عنوان فرمانده در نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی فعالیت می‌کرد. وی دومین فرمانده نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی بود که در ۱۳ دی ۱۳۹۸، هنگام خروج از فرودگاه بین‌المللی بغداد در طی عملیات آذرخش کبود مورد حمله موشک پهپاد نظامی ارتش ایالات متحده قرار گرفت و به شهادت رسید. از جمله پیامدهای مرگ وی حمله به پایگاه هوایی عین الاسد که تحت شعار «انتقام سخت» اتفاق افتاد و سرنگونی پرواز شماره ۷۵۲ هواپیمایی بین‌المللی اوکراین توسط نیروهای سپاه پاسداران انقلاب اسلامی بود. (شیرازی، ۱۴۰۰ش: ۱۴-۱)

۲.۱.۲. قرآن

قرآن کلام خدا و کتاب آسمانی مسلمانان است و دلیلی است بر صدق نبوت پیامبر اکرم (ص) که از فصاحت خاصی نیز برخوردار است، ضمن آن که نظم شگفت آور آن، همگان را مبهور و متحیر ساخته است. مسلمانان محتوا و الفاظ قرآن را نازل شده از سوی خداوند می‌دانند. (میرمحمدی زرنندی، ۱۴۲۰ق: ۴۴) همچنین معتقدند قرآن، معجزه و نشانه پیامبری حضرت محمد (ص) و آخرین کتاب آسمانی است. شیوه بیان قرآن به گونه‌ای است که کلام هیچ بشری حتی رسول اکرم (ص) با آن قابل مقایسه نیست. کسانی که از ادبیات عرب آگاه باشند و با قرآن آشنا گردند، می‌بینند این کتاب بزرگ الهی، این امتیاز مهم را در سرحد اعجاز حفظ کرده که هم الفاظ در آن در نهایت شیرینی، و هم جمله بندی‌های آن در کمال ظرافت و زیبایی، و کلمات آهنگ دار و موزون است، و هم حق معانی با تمام

ریزه‌کاری‌ها و دقایقش ادا شده است، و این یکی از ابعاد اعجاز قرآن در جنبه فصاحت و بلاغت است. (مکارم شیرازی، ۱۳۸۴ ش: ۱۲۵/۸) این کتاب بر معجزه بودن خود تأکید کرده و دلیل اعجازش را آن دانسته است که کسی نمی‌تواند ماندی برای آن بیاورد. قرآن در آیات متعددی، مخالفان و منکران خود را به آوردن کتابی همانند آن دعوت کرده است و با این‌که مخالفان سر سخت پیامبر (ص) برای این کار کوشش کردند، هرگز نتوانستند به آن جامه عمل به آن بپوشانند. ﴿وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ بِ(بقره/۲۳). قرآن صریحاً می‌فرماید: ﴿قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ﴾ (اسرا/۸۸)؛ «بگو اگر همه دست بدست هم دهند که همانند قرآن را بیاورند، قادر نخواهند بود».

قرآن مهم‌ترین منبع اندیشه مسلمانان و معیار دیگر منابع تفکر اسلامی چون حدیث و سنت است؛ به این معنا که آموزه‌هایی که از طریق دیگر منابع اسلامی رسیده است، در صورت مخالفت با آموزه‌های قرآن، اعتبار ندارد. (مطهری، ۱۳۵۸: ۲۵/۲۶) بر پایه روایات پیامبر اسلام و امامان شیعه، احادیث را باید بر قرآن عرضه کرد و اگر بر آن منطبق نبود، باید آن‌ها را نامعتبر و جعلی دانست. (ابی الفتح رازی، ۶۹/۳)

برای نمونه از پیامبر اسلام (ص)، گزارش کرده‌اند: هر سخنی که از من برای شما نقل می‌شود، اگر با قرآن سازگار باشد، من آن را گفته‌ام و اگر با آن منافات داشته باشد، من آن را نگفته‌ام. (کلینی، ۱۴۰۷ق: ۱/۶۹) در روایتی از امام صادق (ع) نیز آمده است که هر حدیثی که با قرآن منافات داشته باشد، دروغ است. (همان)

۲. ۱. ۳. مکتب

واژه مکتب بر وزن مَفْعَل از ریشه «ک ت ب» به معنای محل کتابت یا همان نوشتن است که در فارسی گذشته کاربرد داشته است. با توجه به تطور معنایی کلمات، این واژه امروزه به معنای چهارچوب و نظام فکری به کار می‌رود. فرهنگ فارسی معین واژه «مکتب» را چنین تعریف می‌کند: «جای درس خواندن، مدرسه، نظریه فلسفی، هنری، ادبی، جمع آن مکاتب. استاد شهید مرتضی مطهری مکتب را چنین تعریف می‌نمایند: «مکتب و ایدئولوژی ضرورت خود را می‌نمایاند؛ یعنی نیاز به یک تئوری کلی، یک طرح جامع و هماهنگ و منسجم که هدف اصلی، کمال انسان و تأمین سعادت همگانی است و در آن، خطوط اصلی و روشها، بایدها و نبایدها، خوبها و بدها، هدفها و وسیلهها، نیازها و دردها و درمانها، مسئولیتها و تکلیفها مشخص شده باشد و منبع الهام تکلیفها و مسئولیتها برای همه افراد بوده باشد.» (مطهری، ۱۳۵۸: ۵۳/۲)

هر مکتب فکری یا عملی ویژگی‌هایی دارد، از جمله:

- یک طرح جامع و منسجم است.

- اجزای آن نظام مند و هماهنگ است.
- دارای ویژگی متمایزکننده است.
- دارای جهان بینی خاص و دستور العمل هایی برای تحقق آن است.
- همزمان جنبه های مختلف درون علمی و برون علمی را مورد توجه قرار می دهد.
- ضمن تعیین مسئولیت، الهام بخش است.
- دارای حد و مرز و ضوابط مشخص است.

- دین نیست، بلکه اعم از دین است. (هدایتی، ۱۳۹۳: ۱۵)

بنابراین می توان گفت مکتب مجموعه چند جهان بینی و ایدئولوژی و طرح ها و نظریه های متفاوت و خاص ولی همسو و هماهنگ است که نیازهای فکری را برای رسیدن به سعادت روشن کرده و برای تحقق آن دستورالعمل هایی ارائه می کند. مکتب طرحی منسجم و متمایز برای چگونگی زیستن بیان می کند که در این طرح مسئولیت ها و تکلیف ها برای رسیدن به کمال براساس ارزش های مادی و معنوی تعریف می شود و جوانب مختلف آن در نظر گرفته شده و دارای قوانین مشخص است.

۳. جایگاه قرآن در رفتار، منش و عملکرد شهید سلیمانی

۳.۱. شخصیت قرآنی

بسیاری از ویژگی های قرآنی در وجود ارزشمند سردار عزیز و آسمانی ما حاج قاسم سلیمانی مشهود بود؛ چراکه او شاگرد مکتب قرآن و ولایت بوده و فرماندهی فراسازمانی و یک الگو و اسوه حسنه بود. شهید حاج قاسم سلیمانی تلاش می کرد به آیات قرآن عمل کند. خیلی ها تلاش می کنند مصداق یک آیه شوند، اما این شهید عزیز مصداق خیلی از آیات بود. ابراهیم شهریاری از دوستان و همزمان سردار سلیمانی بیان کرد: یادم هست شب رحلت حضرت امام خمینی (ره) مانوری داشتیم و حاج قاسم گفته بود بچه ها برای سلامتی امام دعا کنند و از تک تک بچه ها این را پرسید و آنقدر ولایت برای ایشان اهمیت داشت. وی ادامه داد: همیشه در ماشین می نشست قرآن را حفظ می کرد و صلوات می فرستاد و سوره حشر را می خواند. سردار سلیمانی روی قرآن کریم تسلط خوبی داشت. حتی در ماشین زمان هایی که کاری نداشت به مداحی زنگ می زد و می گفت برایش مداحی کند. (خبرگزاری شبستان، ۱۳۹۹)

در خاطره ای از شهید نقل شده که: سربازی در مهدیه لشکر ثارالله در مراسم رسمی و سخنرانی ادب را رعایت نکرده بد نشسته و صحبت می کرد. سردار سلیمانی بعد از جلسه او را صدا کرد و با وجود اینکه او فرمانده لشکر بود و می توانست اضافه خدمت بنویسد

به او گفت: «برادرم عزیزم جلسه رسمی بود و سخنرانی از تهران داشتم که مؤدب ننشستی و نظم را رعایت نکردی، در مقابل اشتباه کاریت اگر جزء ۳۰ قرآن را حفظ کردی و آمدی سوال کردم و دیدم حفظی با شما بی حساب می‌شویم و در غیر این صورت با شما بر خورد انضباطی می‌کنم.» (پایگاه خبری صاحب نیوز، ۱۳۹۹)

رویکرد اصلی این کارها، معرفی قرآن و جانداختن آن به عنوان منبع معرفتی است. بخش دوم از فعالیت‌های قرآنی شهید نیز کاربردی کردن قرآن است. به گونه‌ای که پاسخگوی نیازهای زمانه خود باشد.

ویژگی‌های بارز قرآنی که در شخصیت شهید سلیمانی تبلور یافته بود بسیار زیاد است. اما در اینجا با توجه به محدودیت این پژوهش به ذکر چند مورد بسنده می‌شود.

۳. ۱. ۱. روحیه جهادی

جهاد در لغت از ریشه «جهد و جُهد» به معنای مشقت و زحمت و همچنین به معنای توان و طاقت است (راغب اصفهانی، ۱۴۱۲ق: ۱۰۱) صاحب قاموس می‌گوید: «اصل کلمه جهاد از «جهد» (به فتح جیم و ضم آن) است، و به معنای تلاش توأم با رنج و زحمت است. جهاد مصدر باب مفاعله و به معنی بسیار تلاش کردن و نیز اسم است به معنی جنگ. جنگ را از آن جهت جهاد گویند که تلاش توأم با رنج است. (قرشی، ۱۴۱۲ق: ۷۷/۲ - ۷۸) خلیل بن احمد نوشته جهاد به معنای مشقت، تلاش، مبالغه در کار، به نهایت چیزی رسیدن و توانایی است. (خلیل بن احمد، ۱۴۰۹ق: ذیل واژه جهاد) مهم‌ترین مفهوم اصطلاحی این واژه در متون دینی، همانند کاربرد عام آن، گونه‌ای خاص از تلاش است یعنی مبارزه کردن در راه خدا با جان، مال و دارایی‌های دیگر خود در نبرد با کافران و باغیان، با هدف گسترش و اعتلای اسلام و برپا داشتن شعائر یا دفاع از آن است. (نجفی، ۱۹۸۱م: ۲۱/۳) جهاد بماهو جهاد، امری مقدس و ارزشمند است. مقام معظم رهبری در تبیین روحیه جهادی در دیدار با جمعی از نخبگان فرمودند: «روحیه‌ی جهادی یعنی کار را برای خدا انجام دادن، کار را وظیفه خود دانستن؛ این روحیه‌ی جهادی است.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۴)

یکی از شاخص‌ترین ویژگی‌های بارز حاج قاسم برخورداري از روحیه جهاد بود، یعنی در حقیقت چون آیات قرآن بر جان و دل او نشسته بود: ﴿جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ﴾ (توبه/۷۳)، کسی بود که چهل سال پا در پوتین داشت و در ساعاتی نیز به شهادت رسید که مردم به صورت طبیعی در خواب بودند، اما او در حال جهاد بود. شهید سلیمانی توانسته است با درونی‌سازی مفهوم جهاد، یعنی تلاش فداکارانه در راه رسیدن به اهداف الهی در پیروان خود در میدان عمل به نتایج قابل ملاحظه‌ای برای بهتر شدن زندگی مردم برسد. مهمترین دستاورد این شهید بزرگوار ایجاد فرهنگ ضرورت همراهی امت با امام و در نتیجه ایجاد تمرکز در نیروهای مردمی در جهت اجرای منویات امام امت که مبتنی بر اسلام ناب محمدی است. از

جمله دستاوردهایی که مکتب شهید سلیمانی با جهاد فی سبیل الله و ذیل مکتب امامین انقلاب در چهل سال گذشته بدان دست یافته عبارتند از: بیداری مردم با گسترش فرهنگ مبارزه با استکبار جهانی در منطقه و جهان، گسترش روحیه مواسات و همدلی با فقرا، سیل زدگان و زلزله زدگان، فعالیت در راستای گسترش اقتدار ایران در منطقه، تجهیز و تقویت جبهه مقاومت در منطقه و در نتیجه نابودی داعش و... (http://fekrat.net/?p=6763)

۳. ۱. ۲. شجاعت

شجاعت از ریشه شجع که معنایش به اصل واحدی برمی گردد که همان جرأت و جسارت است. ابن منظور در لسان العرب می گوید: شَجَعُ شَجَاعُهُ یعنی تشدید شده در دلاوری و شجاعت شدت قلب در دلیری است و هر که به این صفت متصف شود به او می گویند شَجَاعٌ و شَجَاعٌ و شَجَاعٌ و اشجع و شَجَعٌ و شَجِيعٌ و شَجَعَهُ و به اتفاق برای زنان نیز به همین منوال است. (ابن منظور، ۱۴۱۴ق: ۱۷۳/۸) از فضائل اخلاقی به معنای دلیری و دلاوری است (دهخدا، ۱۳۷۷: ذیل واژه شجاعت) که در علم اخلاق آن را حد وسط بی باکی و ترس قرار داده اند. شجاعت به عنوان یکی از چهار فضیلت اخلاقی برتر. (طباطبایی، ۱۴۱۷ق: ۳۷۲/۱) در آیات و روایات و از ویژگی های نبوت، امامت و فرماندهی در جنگ و از صفات امامان معصوم دانسته شده است.

از دیگر ویژگی های سردار شهید سلیمانی شجاعت وی بود که هیچ هراسی از دشمنان در دل او وجود نداشت. ﴿الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ﴾ (احزاب/ ۳۹) وجود حاج قاسم درست طبق این آیه شریفه تعریف شده بود. ایشان در نهایت تواضع با مردم رفتار می کرد، اما در برابر استکبار هیچ هراسی نداشت.

نقل شده که سردار سلیمانی درباره حلب سوال می کند که چقدر نیرو و امکانات برای آزادی آنجا لازم است؟ فرماندهان ارشد سوری ابراز بی اطلاعی کردند. چند روز بعد جلسه ای با همان افراد گذاشته می شود. سردار سلیمانی به حلب می رود و از دل دشمن برای این فرماندهان گزارش می آورد که اینجا امکانات اینطور هست و ... سرلشگر سوری بلند می شود دکمه پیراهن ایشان را می بوسد و می گوید من به اندازه دکمه شما هم نیستم. این شجاعت سردار مثال زدنی است. (مرکز اسناد انقلاب اسلامی، تاریخ انتشار: ۱۳ دی ۱۴۰۰)

۳. ۱. ۳. دشمن شناسی و دشمن ستیزی

واژه دشمن در فرهنگ اسلامی معادل «عدو» است. راغب اصفهانی درباره «عدو» می گوید: عدو، تجاوز و درگذشتن از حد است که با التیام منافات دارد؛ یعنی با بهبودی بخشیدن و سازگاری دادن میان دو چیز تفاوت دارد. (راغب اصفهانی، ۱۴۱۲ق: ۵۵۳) دشمن شناسی از مفاهیمی است که در آیات و روایات اسلامی مورد توجه قرار گرفته است و بر هوشیاری

همیشگی مؤمن و دشمن‌شناسی او تأکید شده و تبرّی از دشمن که لازمه آن دشمن‌شناسی است در زمره‌ی فروع دین قرار دارد. دشمن‌شناسی و دشمن‌ستیزی از مهمترین عناصر فرهنگ و تمدن در حیات اجتماعی است. جاودانگی و استمرار این اندیشه بیش از هر چیز مرهون سعی و تلاش رادمردان و بزرگان و فرزاندانی است که با همت والای خویش گام در این راه نهادند و همچون نوری در دنیای ظلمانی جوامع بشری را هدایتگری کردند و مردم را به قسط و عدالت سعادت و آزادی و استقلال فراخواندند. شهید بزرگوار، سردار سلیمانی خود یکی از این دشمن‌ستیزان آگاه و بلندآوازه بود که با تکیه بر روح ذلت‌ناپذیری و ستم‌ستیزی فریاد «هیئات منا الذله» را که برگرفته از اسلام ناب محمدی (ص) بود سرداد و این فریاد که از عمق ایمان او نشأت می‌گرفت لرزه بر پیکره بیگانگان و بیگانه پرستان افکند. دشمن‌شناسی و دشمن‌ستیزی یکی دیگر از ویژگی‌های سردار شهید سلیمانی بود. در قرآن آمده است: ﴿وَأَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ﴾ (انفال/ ۶۰) خداوند متعال در این آیه شریفه تأکید می‌کند که همه ادوات و نیرویتان را به‌کارگیرید که دشمنان مورد ارباب قرار گیرند. در بسیاری از مواقع، چه در سوریه، چه عراق، وقتی می‌گفتند سردار سلیمانی حضور دارد، دشمن عقب‌نشینی می‌کرد. (<http://acecr.ac.ir/fa/news/26521>) برخی افراد در شناخت نسبت به دشمن موفق نیستند و حتی برخی مواقع که دشمن را می‌شناسند، اراده مقابله با او را ندارند. حاج قاسم هر دو این ویژگی‌ها را داشت. چون انس با قرآن کریم در دل ایشان از اعماق وجود بود، در ارتباط با دشمنان اعتقاد داشت که باید محکم ایستاد و مبارزه کرد. شهید سلیمانی را که پیروی راستین علی ابن ابیطالب (ع) بود می‌توان مانند مولا جمع اضداد دانست. در میدان نبرد کسی هم‌اورد او نبود ولی شب‌ها در نماز شبش و در روضه‌های اهل بیت به قدری رقیق‌القلب بود و به شکلی گریه می‌کرد که انگارانه انگار همان مرد مقتدر میدان نبرد است، دشمن از ترس نام حاج قاسم صحرا به صحرا و شهر به شهر فرار می‌کرد. حسن نیت به دشمن در او جایی نداشت. شهید به درستی می‌دانست که دشمن زمانی که به بن بست می‌رسد، لبخند می‌زند. او رمز عقب‌زدن دشمن را «استقامت» می‌دانست و معتقد بود می‌تواند هر برنامه دشمن را به هم بزند.

۳. ۱. ۴. تواضع و فروتنی

تَوَاضَعُ از فضائل اخلاقی به معنای فروتنی و خود را خوار کردن (تذلل) آمده است. (فراهیدی، ۱۴۰۹ق: ۸۵۸/۲) در قرآن و حدیث و متون اخلاقی و عرفانی بر آن تأکید شده است.

ویژگی تواضع و فروتنی حاج قاسم سلیمانی که برگرفته از آیات الهی قرآن کریم بود، سازش‌ناپذیری و عدم‌پروا از دشمنان دین را از دیگر ویژگی‌های این شهید بزرگوار عنوان

کرد و گفت: حاج قاسم همیشه به دنبال تحصیل رضای الهی بود و هیچ اعتنایی به دشمنان نداشت. این ویژگی نیز ملهم از کلام الله مجید است. قرآن در آیه ۲۱۵ سوره شعرا می‌فرماید: ﴿اَخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾؛ «ای پیامبر! بال و پر خود را برای مؤمنانی که از تو پیروی می‌کنند بگستر (و نسبت به آن‌ها تواضع و مهربانی کن)»

به طور نمونه می‌توان گفت سردار سلیمانی همچون افراد عادی در مراسم و آیین‌های حرم مطهر رضوی حضور می‌یافت و شأن و جایگاه ویژه‌ای برای خود قائل نبود. تواضع و فروتنی حاج قاسم بارزترین خصوصیت اخلاقی ایشان بود به طوری که رفتار این شهید عزیز به جایگاه اجتماعی افراد ربطی نداشت. همان رفتاری که با مردم عادی داشت با مسئولان نیز همان‌گونه رفتار می‌کرد. همین امر سبب شد ایشان به چنین درجه‌ای نایل و محبوب قلب‌ها شود. (<https://hawzahnews.com/x9XXq>)

۳. ۱. ۵. توکل

توکل به معنای اظهار ناتوانی در کاری و اعتماد کردن به دیگری است. (ابن فارس، بی‌تا: ۱۳۶/۶) علامه طباطبایی نیز می‌گوید: توکل آن است که در امور تنها خداوند را مؤثر بدانیم. (طباطبایی، ۱۴۱۷ق: ۱۹/۷۸)

یکی دیگر از ویژگی حاج قاسم، توکل به خدا بود که با اتکای به خدا و بدون اعتنا به دشمنان مأموریت‌های خود را به خوبی انجام داد. این ویژگی سردار شهید سلیمانی برگرفته از آیه کریمه ﴿وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ﴾ (تغابن/۱۳) بود که در تمام صحنه‌ها نیز با توکل به خدا پیروز و سرفراز بود.

سردار فتح الله جعفری، بنیانگذار یگان زرهی سپاه پاسداران که در دوران دفاع مقدس در کنار سپهبد شهید قاسم سلیمانی بوده و خاطراتی ماندگار را از سال‌های حضور در کنار شهید به همراه دارد، می‌گوید: به یاد دارم در جلسه معارفه شهید سلیمانی، اولین جمله‌ای که گفت، این بود: از ابتدا که وارد جنگ شدم دو ابزار مهم در کوله‌پشتی‌ام بود: ۱. خلوص، ۲. توکل، همیشه با این دو، خودم را آماده‌ی خدمت کرده‌ام. (khabaronline.ir/xfpXP)

۳. ۱. ۶. اخلاص

تمامی این توفیقاتی که حاج قاسم داشت، به خاطر اخلاص وی بود. ایشان یک موحد خالص و مؤمن بی‌توقع بود. این فراز از قرآن کریم که می‌فرماید ﴿وَنَحْنُ لَهُ مَخْلُصُونَ﴾ (بقره/۱۳۹) از جمله فرازهایی است که حاج قاسم جرئت داشت آن را بیان کند، چون فقط برای خدا کار می‌کرد.

مقام معظم رهبری سردار را با این خصیصه معرفی می‌کنند: آن شهید والامقام همچنین اهل معنویت، اخلاص و آخرت بود و هیچ‌گاه اهل تظاهر نبود. نمونه‌های عینی خلوص

سردار دل‌ها بسیار زیاد است. در اینجا به ذکر یک نمونه که مشتق از خروار است بسنده می‌شود: در مصاحبه رسانه‌ای درباره جنگ ۳۳ روزه، سردار سلیمانی تقریباً بیشتر روزهای جنگ را در بیروت در کنار سید حسن نصر الله و عماد بودند جلسات سه نفره داشتند. یکی از نکات مهم مصاحبه، انتساب همه موفقیت‌ها و طرح‌ها به سید و عماد مغنیه بود. شهید سلیمانی از نقش خود هیچ حرفی نزد. (سایت بصیرت، تاریخ انتشار: ۱۴ دی ۱۳۹۹، شناسه خبر: ۳۲۷۴۰۲)

۳.۲. باتوجه به وصیت‌نامه

۳.۲.۱. حقانیت قرآن

برای ریشه حق، دو معنای اصلی ذکر شده است یکی استحکام و استواری، چنان که «ثوب محقق» به معنای لباس یا پارچه‌ای با بافت محکم است؛ و دیگری موافقت و مطابقت، چنان که به حرفه‌ای که پاشنه در، در آن قرار می‌گیرد و می‌چرخد «حِقُّ الباب» و به محل اتصال دو استخوان «حُق» می‌گویند. (راغب اصفهانی، ۱۴۱۲ق: ۱۴۲)

قرآن کتابی است که حقانیتش اثبات شده و هیچ‌گونه شک و تردیدی در آن نیست همانطور که خود قرآن می‌فرماید: ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَآمَنُوا بِمَا نُزِّلَ عَلَيَّ مُحَمَّدٌ وَهُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ كَفَرَتْ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَأَصْلَحَ بَالَهُمْ﴾ (محمد/۲) برای نمونه‌های بیشتر رجوع شود به بقره/۲، مائده/۵، انعام/۶، هود/۱۱، قصص/۲۸ و ... هم چنین قرآن کریم می‌فرماید هر کس که حقانیت قرآن را تصدیق نماید، این عمل او نشانه خرمندی است. ﴿لَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ كِتَابًا فِيهِ ذِكْرُكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾ (انبیاء/۱۰) و چه کسی خردمندتر و بیدارتر از سردار سلیمانی که با توجه به حساسیت‌های موجو در زمان خودش بهترین مدیریت را داشت.

در وصیت‌نامه شهید نیز دیده می‌شود که ایشان به حق بودن قرآن را تصدیق کرده آنجا که نوشته: «شهادت می‌دهم که قیامت حق است. قرآن حق است. بهشت و جهنم حق است. سؤال و جواب حق است. معاد، عدل، امامت، نبوت حق است.» این تصدیق به حق بودن قرآن نشان از آن دارد که شخصیت شهید بر محور حقانیت قرآن قرار گرفته است و وقتی فردیت وی به عنوان یک شخص مبنایی قرآنی داشته به طریق اولی مکتب وی نیز محوریتی قرآنی دارد.

۳.۲.۲. صبغه الله

«صبغ» در اصل به معنای فرورفتن در چیزی است که موجب تغییر در حالت و دگرگونی آن شیء می‌شود؛ خواه ظاهری باشد، خواه معنوی؛ ظاهری مثل فروردن لباس در شیء مایع و فروردن دست در آب و معنوی مثل فرورفتن در دین و علم. (ابن منظور، ۱۴۱۴ق: ۴۳۷/۸) در اصطلاح اهل لغت «صَبَغ» به معنای رنگ کردن یا رنگ شده، همچنین به معنای

شستشو نیز آمده و «صِبْغ» (مؤمنون/۴۳) به معنای طعم‌دهنده غذا یا نان خورش گفته شده است. (فراهِیدی، ۱۴۰۹ق: ۳۷۴/۴) «صِبْغِهِ الهی» داشتن به معنای داشتن رنگ اخلاص و بندگی و عبودیت است. صِبْغَةَ اللَّهِ به معنای «رنگ خدا ترکیب قرآنی به کار رفته در آیه ۱۳۸ سوره بقره است. ﴿صِبْغَةَ اللَّهِ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ صِبْغَةً وَنَحْنُ لَهُ عَابِدُونَ﴾؛ «رنگ خداست (که به ما رنگ ایمان و سیرت توحید بخشیده) و چه رنگی بهتر از رنگ (ایمان به) خدا؟ و ما او را پرستش می‌کنیم».

در روایات نیز در تأویل صبغه الله و توضیح مصداق و معنای باطنی آن، گاهی آن را اسلام (کلینی، ۱۴۰۷ق: ۱۴/۲)، و گاهی آن را شناخت ولایت امام علی (ع) تفسیر کرده‌اند. (عیاشی، ۱۳۸۰ق: ۶۲/۱) اینکه «صبغة الله» به اسلام یا به ولایت ائمه اطهار: معنا شده، اولاً ظهور سیاق آیه همان اسلام است و ولایت اشاره به معنای باطنی آیه هست (طباطبایی، ۱۴۱۷ق: ۳۱۵/۱)؛ ثانیاً بین این دو معنا تعارضی نیست؛ زیرا ولایت، حقیقت و باطن اسلام است؛ از سویی اشاره به مهم‌ترین عنصر اسلام دارد که حصن و قلعه‌ی توحید مشروط به ولایت است (جوادی آملی، ۱۳۷۸ق: ۲۵۶/۷؛ نیز ابن بابویه، ۱۳۷۸ق: ۱۳۵/۲)؛ ثالثاً طبق اخبار وارده از ائمه اطهار اسلام بدون ولایت تحقق‌پذیر نیست. (قمی مشهدی، ۱۳۶۸: ۱۷۰/۲) حاج قاسم سلیمانی نیز در وصیت الهی سیاسی خود از این تعبیر زیبای قرآنی با عنوان رنگ خدا بهره‌جسته آنجا که نوشته:

«وصیت می‌کنم اسلام را در این برهه که تداعی یافته در انقلاب اسلامی و جمهوری اسلامی است، تنها نگذارید. دفاع از اسلام نیازمند هوشمندی و توجه خاص است. در مسائل سیاسی آنجا که بحث اسلام، جمهوری اسلامی، مقدّسات و ولایت فقیه مطرح می‌شود، این‌ها رنگ خدا هستند؛ «رنگ خدا» را بر هر رنگی ترجیح دهید.» شهید بزرگوار پیروی از ولایت را رنگ خدا دانسته همانطور که در برخی تفاسیر نیز از آن تحت عنوان ولایت نام برده شده است.

۳. ۲. ۳. صوت قرآن

خداوند متعال در قرآن کریم می‌فرماید: ﴿أَلَا يَذْكُرُ اللَّهُ تَطْمِئِنُّ الْقُلُوبُ﴾ (رعد/۲۸)؛ «آگاه باش که با یاد خدا دلها آرامش می‌یابد.» فقط با ذکر خداست که قلب انسان به آرامش می‌رسد. از مصادیق ذکر خدا، قرآن کریم است؛ همانطور که قرآن، خود را ذکر نامیده است. (قلم/۵۲) کسی که از دل سالم برخوردار است، جز معنای راست و درست از او سر نمی‌زند و بر اثر لطف خدا، چنان بینشی به حق پیدا می‌کند که روحش در نتیجه آن، به آرامش می‌رسد. کسی که یاد خداوند به او آرامش بخشد، دنیاخواهی در او نیست، به همین دلیل، از آرامش ویژه‌ای برخوردار است. صوت قرآن و شنیدن آن نیز سبب به آرامش رسیدن فرد می‌شود. پیامبر اکرم (ص) فرمودند: از جمله خوش صوت‌ترین مردم در قرائت قرآن، کسی

است که وقتی بشنوی قرآن می‌خواند گمان بری که از خدا می‌ترسد. (محمودی ری شهری، بی‌تا: ۲۵۰/۹)

این ویژگی نیز در شهید سلیمانی به شکلی خاص تبلور یافته و در وصیت‌نامه ایشان آمده است که ایشان روزانه با صوت قرآن مانوس بوده و منبع الهام ایشان در امور بوده است: «در این عالم، صوتی که روزانه من می‌شنیدم و مأنوس با آن بودم و همچون صوت قرآن به من آرامش می‌داد و بزرگ‌ترین پشتوانه معنوی خود می‌دانستم، صدای فرزندان شهدا بود که بعضاً روزانه با آن مأنوس بودم.»

۳. ۲. ۴. آسیب دیدن قرآن

پیامی که در طول قرون اسلامی از آیه ۳۰ سوره فرقان برداشت شده است، بیان «نکوهش از مهجور کردن قرآن» است، که به عنوان شکایت رسول خدا (ص) در روز قیامت به محضر پروردگار عرضه می‌گردد، آیه ﴿وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا﴾ (فرقان/۳۰) است. شهید سلیمانی در وصیت‌نامه خود به پرهیز از آسیب زدن به قرآن اشاره کرده و راهکار این موضوع را چنگ زدن به خیمه ولایت معرفی کرده است:

«بدانید [باید] به دور از هرگونه اختلاف، برای نجات اسلام خیمه ولایت را رها نکنید. خیمه، خیمه‌ی رسول الله است. اساس دشمنی جهان با جمهوری اسلامی، آتش زدن و ویران کردن این خیمه است. دور آن بچرخید. والله والله والله این خیمه اگر آسیب دید، بیت الله الحرام و مدینه حرم رسول الله و نجف، کربلا، کاظمین، سامرا و مشهد باقی نمی‌ماند؛ قرآن آسیب می‌بیند.» این بیان حاکی از این مسئله است که جایگاه قرآن و محوریت آن، ایه و اساس مکتب این شهید والامقام است.

۳. ۲. ۵. غفلت از قرآن

یکی از مسائل بسیار مهم در رابطه با قرآن کریم توجه و یادکرد از این کتاب آسمانی است. انسان بر اثر روزمرگی از این کتاب الهی غافل می‌شود و حال آنکه سعادت حقیقی او در گرو عمل به دستورات آن است. خداوند در آیات مختلفی از قرآن، به عبارت «غفلت» اشاره کرده و مسلمانان را از آن نهی کرده و مورد نکوهش قرار داده است. ﴿وَأِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ عَنْ آيَاتِنَا لَغَافِلُونَ﴾ (یونس/۹۲)؛ «بسیاری مردم، از آیات و نشانه‌های ما غافل‌اند.» در منابع نقلی نیز به این مسئله توجه شده است. از جمله نشانه‌هایی که برای غفلت نام برده‌اند، فراموشی است. (دهقان بنادکی، ۱۳۹۱: ۹۵) از جمله عواملی که باعث غفلت می‌شود، نیز می‌توان به توجه به مظاهر زندگی مادی اشاره کرد. (مکارم شیرازی، ۱۳۸۶: ۳۳۸/۲) همانطور که در قرآن کریم آمده است: ﴿يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِّنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَافِلُونَ﴾ (روم/۷)؛ «آن‌ها فقط ظاهری از زندگی دنیا را می‌دانند، و از آخرت (و پایان کار) غافل‌اند.» و هوا

پرستی و آرزوهای دراز (مکارم شیرازی، ۱۳۸۶: ۲/۳۳۸) اشاره کرد. در قرآن آمده است: ﴿وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا﴾ (کهف/۲۸)؛ «و از کسانی که قلبشان را از یاد خود غافل ساختیم اطاعت مکن! همان‌ها که از هوای نفس پیروی کردند، و کارهایشان افراطی است.» (کهف/ ۲۸)

سردار شهید سلیمانی نیز به این مطلب مهم اشاره کرده و این مسئله را یکی از عواملی دانسته که سبب رنج پیوسته برایش بوده است. در وصیت شهید چنین آمده: «آنچه پیوسته در رنج بودم اینکه عموماً ما در دو مقطع، خدا و قرآن و ارزش‌ها را فراموش می‌کنیم، بلکه فدا می‌کنیم.»

نتیجه‌گیری

مقوله‌ی ایمان مهم‌ترین و تأثیرگذارترین امر در حیات انسان است. زمانی که ایمان به چیزی در دل آدمی پیدا می‌شود، به آسانی در راه آن ایثارگری می‌کند، و چنانچه ایمان به امور مقدس و حقیقی تعلق بگیرد، ارزش متعالی می‌یابد. بر این اساس، در اسلام ایمان به خداوند و آنچه که بدان امر فرموده است، از مقدس‌ترین و زیربنایی‌ترین امور زندگی محسوب می‌شود. شهید سلیمانی نمونه بارزی از یک مؤمن با اعتقاد راسخ است که از برجسته‌ترین افراد تربیت شده مکتب اسلام، قرآن و مکتب امام خمینی (ره) بود. انس با قرآن و زندگی قرآنی باعث شده بود تا این فرمانده والا مقام بیش از چهل سال مبارزه و مجاهدت داشته باشد. او همه‌ی عمر خود را به جهاد در راه خدا گذراند. شهادت پاداش تلاش بی‌وقفه او در همه این سالیان بود، حاج قاسم یک فرد نبود، بلکه یک فرهنگ، نماد و ایدئولوژی بود.

شهید قاسم سلیمانی به درجه‌ای از اطمینان الهی رسید که دشمنان اسلام را حقیر می‌دانست و خدا محوری و توکل بر خدا ویژگی بارز او بود. مکتب حاج قاسم سلیمانی وصل به قرآن و عترت است و مکتبی که حرکت و جریان‌سازی آن وصل به قرآن و عترت باشد، پایدار خواهد ماند. سردار سلیمانی مکتب قرآن و اهل بیت (ع) را در قالب امروزی عرضه کرد، این مکتب یعنی برش روزآمد از مکتب قرآن و عترت.

نکته پایانی ذکر این مطلب است که برای پیشرفت ایران اسلامی که شامل قدرت در همه عرصه‌های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، نظامی و ... می‌شود، به مکتب سردار سلیمانی نیاز است، چرا که این مکتب تجسم عینی مکتب قرآن و اهل بیت (ع) در شرایط امروز جامعه است.

کتابنامه

- قرآن کریم
- ابی الفتوح رازی، حسین بن علی (۱۳۶۵ش): «تفسیر رازی»، مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی.
- ابن بابویه، محمد بن علی (۱۳۷۸ق): «عیون أخبار الرضا (ع)»، قم: انتشارات جهان، چاپ اول.
- ابن فارس، احمد بن فارس (بی تا): «معجم مقاییس اللغة»، تحقیق عبدالسلام محمد هارون، قم: نشر مکتب الاعلام الاسلامی، چاپ دوم.
- ابن منظور، محمد بن مكرم (۱۴۱۴ق): «لسان العرب»، بیروت: دار صادر، چاپ سوم.
- پایگاه خبری صاحب نیوز (۱۳۹۹ش): تاریخ انتشار: چهارشنبه ۲۴/۱۰/۱۳۹۹.
- جوادی آملی، عبدالله (۱۳۷۸ق): «تفسیر تسنیم»، قم: انتشارات شریف رضی، چاپ اول.
- خبرگزاری تسنیم (۱۴۰۰ش): (متن کامل وصیتنامه حاج قاسم سلیمانی منتشر شد+دستنوشته). تاریخ انتشار: ۱۵:۲۴، ۱۳ دی ۱۴۰۰.
- خبرگزاری شبستان (۱۳۹۹ش): شناسه خبر: ۱۰۱۵۰۶۶، تاریخ انتشار: ۲۴/۱۰/۹۹.
- دهخدا، علی اکبر (۱۳۷۷ش): «لغت‌نامه»، تهران: دانشگاه تهران.
- دهقان بنادکی، طیب (۱۳۹۱ش): «بررسی غفلت از یاد خدا از منظر آیات و روایات و آثار و پیامدهای آن»، مشهد: حوزه علمیه خراسان.
- راغب اصفهانی، حسین بن محمد (۱۴۱۲ق): «معجم مفردات الفاظ القرآن»، بیروت: القلم-دارالشامیه، چاپ اول.
- سلیمانی، قاسم (۱۳۹۹ش): «از چیزی نمی ترسیدم»، تهران: مکتب حاج قاسم
- شیرازی، علی (۱۴۰۰ش): «شاخص‌های مکتب شهید سلیمانی»، تهران: خط مقدم.
- طباطبایی، محمد حسین (۱۴۱۷ق): «المیزان فی التفسیر القرآن»، تهران: دفتر انتشارات اسلامی، چاپ دوم.
- عیاشی، محمد بن مسعود (۱۳۸۰ق): «التفسیر العیاشی»، تصحیح هاشم رسولی محلاتی، تهران: مطبعه العلمیه، چاپ اول.
- فراهیدی، خلیل بن احمد (۱۴۰۹ق): «کتاب العین»، قم: هجرت، چاپ دوم.
- قرشی، علی اکبر (۱۴۱۲ق): «قاموس قرآن»، تهران: دارالکتب الاسلامیه.
- قمی مشهدی، محمد بن محمد رضا (۱۳۶۸ش): «تفسیر کنزالدقائق و بحر الغرائب»، تهران: وزارت ارشاد اسلامی، چاپ اول.
- کلینی، محمد بن یعقوب (۱۴۰۷ق): «الکافی»، تصحیح علی اکبر، غفاری و محمد آخوندی، تهران: دارالکتب الاسلامیه، چاپ چهارم.
- محمدی ری شهری، محمد (بی تا): «میزان الحکمه»، تهران: ناهید، چاپ اول.
- مطهری، مرتضی (بی تا): «مجموعه آثار»، تهران: دارالکتب الاسلامیه، چاپ اول.
- مطهری، مرتضی (بی تا): «انسان کامل»، تهران: انتشارات صدرا، چاپ اول.
- معین، محمد (۱۳۷۵ش): «فرهنگ معین»، تهران: امیرکبیر.
- مقام معظم رهبری (۱۳۹۴ش): بیانات در دیدار شرکت‌کنندگان در نهمین همایش ملی «نخبگان فردا»، ۲۲/۰۷/۱۳۹۴.
- مکارم شیرازی، ناصر (۱۳۸۶ش): «اخلاق در قرآن فروع مسائل اخلاقی»، تهران: دارالکتب الاسلامیه، چاپ نهم.
- مکارم شیرازی، ناصر (۱۳۸۴ش): «پیام قرآن»، تهران: انتشارات دارالکتب الاسلامیه.
- میر محمدی، سید ابوالفضل (۱۴۲۰ق): «تاریخ و علوم قرآن»، قم: موسسه النشر الاسلامی، چاپ اول.
- نجفی، محمد حسن بن باقر (۱۹۸۱م): «جواهر الکلام فی شرح شرائع الاسلام»، بیروت: دار صادر.
- هدایتی، احمد رضا (۱۳۹۳ش): «آشنایی اجمالی با مفهوم مکتب؛ مرتبط با فرآیند تحقق اهداف انقلاب

اسلامی»، در دسترس تارنمای رهتوشه، .<http://rahtooshe.com/2383>

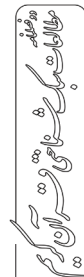
- سایت بصیرت (۱۳۹۹ش): تاریخ انتشار : ۱۴ دی ۱۳۹۹، ۱۵:۱۸، شناسه خبر : ۳۲۷۴۰۲.

- <http://acecr.ac.ir/fa/news/26521>.
- <https://hawzahnews.com/x9XXq..>
- khabaronline.ir/xfpXP.
- (<http://fekrat.net/?p=6763>)

Bibliography

- The Holy Quran
- Abi al-Fatouh Razi, Hossein bin Ali, (1365SH), Tafsir Razi, Mashhad: Astan Quds Razavi Islamic Research Foundation.
- Ibn Babouyeh, Muhammad ibn Ali, (1378AH), Ayoun Akhbar al-Reza (pbuh), first edition, Qom: Jahan publications.
- Ibn Faris, Ahmed bin Faris, (n.d), Ma'jam Maqais al-Lagheh, researched by Abdus Salam Muhammad Haroun, second edition, Qom: Maktab Al-Alam al-Islami publication.
- Ibn Manzoor, Muhammad bin Makram, (1414AH), third edition, Lasan al-Arab, Beirut: Dar Sadir.
- Sahib News, (1399SH), publication date: Wednesday, 24/10/1399SH.
- Javadi Amoli, Abdullah, (1378AH), Tafsir Tasnim, first edition, Qom: Sharif Razi Publications.
- Tasnim news agency, (1400SH) (full text of Haj Qassem Soleimani's will was published + manuscript), Publication date: 15:24, 13 January 1400.
- Shabeestan news agency, (1399SH), Inews ID: 1015066, publication date: 24/10/1399SH.
- Dekhoda, Ali Akbar, (1377SH), Dictionary, Tehran: University of Tehran.
- Dehfan Benadaki, Tayyaba, (1391SH), examining the neglect of God's memory from the perspective of verses and traditions and its effects and consequences, Mashhad: Khorasan Seminary.
- Ragheb Esfahani, Hossein bin Muhammad, (1412AH), Al-Qur'an Vocabulary Dictionary, first edition, Beirut: Al-Qalam-Dar al-Shamiya.
- Soleimani, Qasim (1399SH)), I was not afraid of anything, Tehran: Haj Qasim School.
- Shirazi, Ali (1400SH), indicators of Shahid Soleimani School, Tehran: Khat Moghadam.
- Tabatabaei, Muhammad Hossein, (1417 AH), Al-Mizan fi al-Tafsir al-Qur'an, second edition, Tehran: Islamic Publications Office.
- Ayashi, Mohammad Bin Massoud, (1380AH); Al-Tafseer al-Ayashi, corrected by Hashem Rasouli Mahalati, first edition, Tehran: Matabah al-Alamiya.
- Farahidi, Khalil bin Ahmad, (1409AH); Kitab al-Ain, second edition, Qom: Hejrat.
- Qarashi, Ali Akbar, (1412 AH); Quran Dictionary, Tehran, Darul Kitab al-Islamiya.
- Qomi Mashhadi, Mohammad bin Mohammad Reza, (1368SH), Tafsir of Kanzald Daqayq and Bahr al-Gharaeb, first edition, Tehran: Ministry of Islamic Guidance.
- Koleini, Mohammad Ibn Yaqub, (1407AH), Al-Kafi, edited by Ali Akbar, Ghafari and Mohammad Akhundi, 4th edition, Tehran: Darul-Kutb-ul-Islamiya.
- Mohammadi Ray Shahri, Mohammad, (n.d), Mizan al-Hikma, first edition, Tehran: Nahid.
- Motahari, Morteza, (n.d), collection of works, first edition, Tehran: Dar al-Kitab al-Islamiya.
- Motahari, Morteza, (n.d), Insan Kamel, first edition, Tehran: Sadra Publications.

- Moin, Mohammad, (1375SH), Farhang Moin, Tehran: Amirkabir.
- Supreme Leader, (1394SH), statements in the meeting of the participants in the 9th National Conference "Tomorrow's Elites", 07/22/1394SH.
- Makarem Shirazi, Nasser, (1386SH), Ethics in the Qur'an, branches of ethical issues, 9th edition, Tehran: Dar al-Kitab al-Islamiya.
- Makarem Shirazi, Nasser, (1384SH), The Message of the Qur'an, Tehran: Dar al-Kitab al-Islamiya Publications.
- Mir Mohammadi, Seyyed Abulfazl, (1420AH), Qur'an History and Sciences, first edition, Qom: Al-Nashar al-Islami Institute.
- Najafi, Mohammad Hasan bin Baqir, (1981M), Jawahar al-Kalam fi Sharh Shar'e al-Islam, Beirut: Dar Sadir.
- Hedayati, Ahmadreza, (1393SH), a brief introduction to the concept of school; Related to the process of realizing the goals of the Islamic Revolution, available on the Rahtoshe website. <http://rahtoshe.com/2383>.
- Basirt website, publication date: 14 December 2019 - 15:18, news ID: 327402.
- <http://acecr.ac.ir/fa/news/26521>.

سال ششم
شماره دوم
پیاپی: ۱۱
پاییز و زمستان
۱۴۰۱